

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind interpretarea articolului 41 alin. (1) din
Constituția Republicii Moldova

Nr.37 din 10.12.98

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.1-2/1 din 07.01.1999

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător
Mihai COTOROBAI - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător
Gheorghe SUSARENCO - judecător-raportor

cu participarea grefierului Lucia Popa, deputatului în Parlament Victor Cecan, președinte al Comisiei pentru control și petiții, autorul sesizării, Radu Țurcanu, consultant superior în Direcția juridică a Aparatului Parlamentului, conducându-se după art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind interpretarea art. 41 alin. (1) din Constituție.

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputatului în Parlament Victor Cecan, prezentată în conformitate cu art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 și 39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin decizia Curții Constituționale din 21 septembrie 1998 sesizarea a fost acceptată pentru examinare în fond.

Având în vedere materialele dosarului, punctele de vedere solicitate Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției și opiniile expuse în cadrul ședinței Consiliului Științific Consultativ pe lângă Curtea Constituțională, precum și cadrul legal intern, convențiile internaționale în domeniu la care Republica Moldova este parte, audiind informația judecătorului-raportor,

Curtea Constituțională

a constatat:

1. În sesizarea sa deputatul în Parlament Victor Cecan solicită interpretarea prevederilor articolului 41 din Constituție "Libertatea partidelor și altor organizații social-politice", care prin alin. (1) stipulează: "Cetățenii se pot asocia liber în partide și alte organizații social-politice. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și, în condițiile legii, participă la alegeri".

Autorul argumentează necesitatea interpretării clauzelor acestui articol constituțional prin următoarele.

Art. 2 alin. (1) din Constituție declară că suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care, potrivit art. 5 alin. (1) din Constituție, se realizează în condițiile democrației, care se exercită în condițiile pluralismului politic, un element al căruia, constată autorul sesizării, sînt partidele și alte organizații social-politice. Art. 41 alin. (1) din Constituție, arată autorul sesizării, conține în sine elemente ce țin de organizarea și funcționarea partidelor politice (dreptul la asocierea liberă în partide și în alte organizații social-politice), precum și unele reglementări ale sistemului electoral (participarea partidelor și altor organizații social-politice, în condițiile legii, la alegeri). Avînd în vedere că, potrivit prevederilor art. 72 alin. (3) din Constituție, atît organizarea și funcționarea partidelor, cît și sistemul electoral țin de domeniul legilor organice (lit.a) și lit. g) din articolul numit), autorul sesizării ajunge la concluzia că libera asociere a cetățenilor în partide și în alte organizații social-politice nu poate fi

condiționată de legea organică cu privire la partide. Numai participarea partidelor și organizațiilor social-politice la alegeri poate fi condiționată, dar în acest caz, susține autorul sesizării, condiționarea urmează să fie stabilită în legea privind sistemul electoral.

Ținând cont de cele expuse, autorul roagă să fie interpretat art. 41 alin. (1) din Constituție în următorul context:

- în care lege organică - în legea ce ține de organizarea și funcționarea partidelor sau în legea ce reglementează sistemul electoral - se condiționează participarea partidelor și altor organizații social-politice la alegeri?

- poate oare asocierea liberă a cetățenilor, drept declarat constituțional, să fie condiționată prin lege organică în funcție de numărul cetățenilor ce se asociază în partide și alte organizații social-politice sau în funcție de numărul unităților administrativ-teritoriale în care locuiesc cetățenii ce doresc să se asocieze în partide și în alte organizații social-politice?

2. În scopul stabilirii voinței autentice a legislatorului constituant, la examinarea art. 41 alin. (1) în aspectul solicitat de autorul sesizării, Curtea Constituțională reține următoarele.

Tratatele internaționale, la care Republica Moldova este parte, inclusiv Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, prevăd că orice persoană are dreptul de a se asocia în mod liber cu altele, inclusiv dreptul de a constitui sindicate și de a adera la ele, pentru ocrotirea intereselor sale.

* Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la 16 decembrie 1996 la New-York, ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28 iulie 1990.

Așadar, membrii partidelor și sindicatelor se asociază în mod liber pentru protecția intereselor lor.

Din cuprinsul reglementărilor internaționale rezultă că asocierea în partide politice exprimă voința politică a cetățenilor, iar asocierea în sindicate contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice, sociale ale salariaților.

Pentru a se asigura libertatea de opinie a cetățenilor, este necesar însă ca cetățenii să se poată asocia și în alte forme organizatorice, cum ar fi: uniuni, ligi, organizații, asociații obștești, mișcări pacifiste și de apărare a drepturilor omului, organizații de femei, de veterani, de invalizi, de tineret, de copii, societăți științifice, tehnice, ecologiste, culturale, sportive, alte societăți benevole, uniuni de creație, comunități național-culturale, fundații și alte instituții obștești, constituite în vederea exercitării drepturilor civile, economice, sociale și culturale.

Deci, practica internațională consfințește dreptul la asociere liberă a cetățenilor în diferite asociații obștești, politice, sindicate.

Constituția Republicii Moldova, prin art. 41, statuează expres că cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice, iar prin art. 42 - că orice salariat are dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate.

Având în vedere importanța partidelor și altor organizații social-politice în viața societății, faptul că pluralismul politic este o garanție a democrației constituționale, Constituția a stabilit că organizarea și funcționarea partidelor politice se reglementează prin lege organică (art. 72 alin. (3) lit.g). Astfel, organizarea și funcționarea partidelor politice sînt supuse reglementărilor constituționale și legale.

În concordanță cu principiul pluralismului politic, Constituția statuează libertatea constituirii partidelor, stabilind totodată unele restricții în chiar textul Constituției (recunoaște drept neconstituționale partidele și alte organizații social-politice, care prin scopurile ori activitatea lor militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, integrității teritoriale a Republicii Moldova).

Totodată, Constituția stabilește că partidele și alte organizații social-politice se constituie pe baza asocierii libere a cetățenilor. Aceasta presupune că cetățenii sînt liberi să-și exprime voința privind asocierea într-un partid sau altul sau să nu se asocieze în nici un partid, această voință nefiind impusă sau dictată din afară. Legislatorul nu a stabilit restricții politice de natură să împiedice asocierea benevolă a cetățenilor în partide și în alte organizații social-politice.

Deci, ca orice asociație, partidul și altă organizație social-politică sînt expresia exercitării de către cetățeni a dreptului la asociere, ca manifestare liberă, nestingherită a voinței lor de a se constitui într-un partid sau altul, în funcție de scopurile acestora. Aceasta rezultă expres din art. 41 alin. (1) din Constituție "Cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice".

Întru realizarea scopului pentru care a fost constituită, orice asociație politică de cetățeni (partid sau organizație social-politică) urmează să-și dobîndească personalitatea juridică.

Organizarea și funcționarea partidului politic, care din punct de vedere juridic este o asociație benevolă de cetățeni și care, spre deosebire de alte asociații ale cetățenilor, își propune scopuri politice, sînt supuse unor reglementări legale. Astfel, art. 72 alin. (3) lit. g) din Constituție stabilește că organizarea și funcționarea partidelor politice face obiectul raporturilor juridice reglementate prin lege organică.

Din prisma perspectivei juridice partidul politic este persoană juridică, dacă are o organizație de sine stătătoare, patrimoniu, acționează pentru realizarea unui scop legitim. Aceste trei elemente obligatorii conferă personalitate juridică unui partid, care și-o dobîndește în momentul înregistrării, dar nu exclud stabilirea unor criterii suplimentare, ce derivă din însuși scopul creării acestor asociații politice - dobîndirea puterii. În acest sens legislatorul ar putea stabili alte criterii pentru înregistrarea partidului politic, cum ar fi, de exemplu, criteriul reprezentativității.

Curtea Constituțională menționează că stabilirea unor criterii ce țin de organizarea și funcționarea partidului politic (modul de creare, scopul creării, existența unui patrimoniu, unei structuri de sine stătătoare, înregistrarea, principiul reprezentativității derivă direct din dreptul Parlamentului de a le reglementa prin lege organică, drept prevăzut expres în art. 72 alin. (3) lit. g) din Constituție.

Referitor la criteriul invocat de autorul sesizării privind condiționarea asocierii libere în partide politice prin reprezentativitatea membrilor săi, Curtea Constituțională constată că principiul reprezentativității nu contravine dreptului constituțional de asociere liberă a cetățenilor, dar ar putea fi neconstituțional, dacă prin efectele sale ar conduce la suprimarea dreptului de asociere sau la efecte similare cu o asemenea suprimare.

Pentru considerentele expuse, Curtea Constituțională constată că stabilirea prin legea organică privind organizarea și funcționarea partidelor politice a unor criterii ce țin de dobîndirea de către acestea a personalității juridice nu poate servi drept impediment în realizarea dreptului la libera asociere a cetățenilor în partide politice, prevăzut de art. 41 alin. (1) din Constituție.

3. Autorul sesizării solicită, de asemenea, interpretarea art. 41 alin. (1) din Constituție în următorul aspect: în care din legile organice, prevăzute de art. 72 alin. (3) lit. a) și lit. g), se condiționează participarea partidelor și altor organizații social-politice la alegeri.

Potrivit art. 72 alin. (3) din Constituție, sînt reglementate prin legi organice:

a) sistemul electoral;

g) organizarea și funcționarea partidelor politice.

Constituția nu stabilește în mod expres că participarea partidelor și a altor organizații social-politice la alegeri urmează să fie reglementată prin lege organică privind organizarea și funcționarea

partidelor politice.

Totodată, sistemul electoral, care, potrivit art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, se reglementează prin lege organică, înglobează modul de organizare și desfășurare, condițiile generale de participare a tuturor concurenților electorali, inclusiv a partidelor politice la campania electorală pentru alegerea diferitelor autorități.

Astfel, Curtea Constituțională constată că, prin prisma reglementărilor constituționale din art. 41 alin. (1), 72 alin. (3) lit. a) și g), modul de participare a partidelor politice la alegeri urmează să fie reglementat prin lege organică, după cum se prevede în art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție.

Pentru motivele expuse, conducându-se de art. 26 alin. (1) și (2), art. 27 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 66, 69 și 70 din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Reglementarea juridică a modului și condițiilor de participare a partidelor și altor organizații social-politice la alegeri se efectuează în baza prevederilor unei legi organice conform art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție.

2. Stabilirea prin legea organică, prevăzută în art. 72 alin. (3) lit. g) din Constituție, a criteriului reprezentativității pentru înregistrarea partidelor și organizațiilor social-politice nu este prin sine însăși un impediment în exercitarea dreptului cetățenilor la libera asociere în partide și în alte organizații social-politice, drept consfințit în art. 41 alin. (1) din Constituție.

3. Conform art. 140 din Constituție, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, prezenta Hotărâre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă, nu poate fi atacată și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

Președintele
Curții Constituționale

Pavel BARBALAT

Chișinău, 10 decembrie 1998.

Nr. 37.